

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року № 580-VIII. – Харків : ХНУВС, 2015. – 112 с.
2. Про освіту : закон України від 23.05.1991 № 1060-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>.
3. Про затвердження Положення з організації професійної підготовки осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України : Наказ МВС України від 13.04.2012 р. № 318. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0728-12>
4. Положення про організацію післядипломної освіти працівників органів внутрішніх справ : Наказ МВС України від 05.03.2013 р. № 219. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0489-13>

Одержано 10.05.2016

УДК 342.951:[351.74:349.6](477)

І. Д. Казанчук,

кандидат юридичних наук, доцент,

професор кафедри адміністративної діяльності ОВС факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ

СПЕЦИФІКА ПОВНОВАЖЕНЬ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У СФЕРІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

На підставі аналізу чинного адміністративного законодавства України та наукових концепцій розглянуто специфіку повноважень органів Національної поліції України у сфері охорони природного середовища і забезпечення екологічної безпеки, а також окреслено шляхи оптимізації функціонування поліції у природоохоронній сфері за умов сучасності.

Ключові слова: *Національна поліція України, охорона навколишнього природного середовища, екологічна безпека, повноваження, адміністративно-правове регулювання.*

Реалії сьогодення свідчать, що одним із факторів, який визначає розвиток демократичної правової держави, є стабільний стан охорони навколишнього природного середовища та зміцнення екологічної безпеки як важливої складової національної безпеки [1, с. 176], і пов'язані з цим процеси, які підвищують ефективність функціонування усіх сфер державного і суспільного життя. Аналіз законодавчої діяльності в Україні за останні роки свідчить про те, що стан правового регулювання відносин у сфері екологічної безпеки тісно пов'язаний з розширенням та поглибленням євроінтеграційних зв'язків у напрямку розвитку всеосяжної системи міжнародної екологічної безпеки.

У Конституції України право громадян на безпечне для життя і здоров'я навколишнє природне середовище, забезпечення належного стану екологічної безпеки визнано обов'язком держави [2, ст. 50], реалізація якого безпосередньо залежить від ефективної діяльності правоохоронних органів, у тому числі і органів Національної поліції.

Діяльність Національної поліції в цілому та окремих її підрозділів виступає умовою належного забезпечення державою екологічної безпеки, захисту прав та свобод особи. В зв'язку з цим, наукові дослідження та практичні напрацювання, спрямовані на формування вітчизняної правової системи європейського зразка, вдосконалення адміністративно-правового забезпечення функціонування поліції в природоохоронній сфері є актуальною потребою сьогодення, адже її вирішення забезпечить розвиток сектору екологічної безпеки в країні.

Теоретичним підґрунтям дослідження питань забезпечення екологічної безпеки та діяльності правоохоронних органів України стали наукові праці таких вчених, В. І. Андрейцев, О. Ф. Андрійко, Г. І. Балюк, О. М. Бандурка, А. П. Гетьман, В. А. Зуєв, Р. А. Калюжний, Л. П. Коваленко, В. К. Колпаков, М. В. Краснова, А. П. Ключніченко, К. А. Рябець, В. А. Ліпкан, О. А. Улюгіна, О. М. Хімич, Ю. С. Шемшученко та ін.

Метою тез є розкриття змісту завдань та кола повноважень органів Національної поліції України у сфері охорони природного середовища і забезпечення екологічної безпеки, окреслення шляхів їх оптимізації.

Центральні органи виконавчої влади є важливою складовою частиною загальної системи регулювання відносин, які виникають у сфері взаємодії суспільства і природи. Вони реалізують державну політику в галузі охорони навколишнього природного середовища та екологічної безпеки, захисту населення і природного середовища від негативного впливу господарської діяльності. Здійснюючи регулюючу діяльність у цій сфері суспільних відносин, центральні органи виконавчої влади повинні керуватись Конституцією України і законами України, актами Президента України та Кабінету Міністрів України. Сформована наразі система органів виконавчої влади, що функціонують у сфері охорони навколишнього природного середовища, є досить складною та поділяється на різні ланки, кожна з яких має своє призначення, повноваження щодо прийняття рішень із питань охорони довкілля, екологічної безпеки, використання природних ресурсів [3, с. 36]. Для одних міністерств та відомств природоохоронна діяльність є головною, домінуючою функцією. Їх відносять до групи спеціально уповноважених органів виконавчої влади в галузі охорони навколишнього природного середовища. Для інших органів виконавчої влади природоохоронна діяльність є тільки складовою частиною основних функцій при реалізації державної екологічної політики. Загалом, завданням державного регулювання є забезпечення пріоритету права людини на безпечне

для життя і здоров'я доквілля та досягнення сталого розвитку при застосуванні технологічних і біологічних механізмів із потенційними можливостями природних ресурсів до самовідтворення. Кожен державний орган здійснює забезпечення екологічної безпеки в межах своєї компетенції та притаманними їм методами.

Особливе місце серед органів виконавчої влади в сфері забезпечення екологічної безпеки в країні займають органи Національної поліції України. Їх законодавець відніс до органів загального призначення, тому як здійснення діяльності та реалізація владних повноважень у сфері забезпечення екологічної безпеки для органів Національної поліції не є основними.

Відповідно до закону України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 [4, ст. 2] та Положення про Національну поліцію, що затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 877 [5], загальносистемними завданнями поліції як «органу виконавчої влади, який служить суспільству ...» є надання поліцейських послуг у сферах: 1) забезпечення публічної безпеки і порядку; 2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; 3) протидії злочинності; 4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

Крім того, відповідно до ст. 23 закону України «Про Національну поліцію» поліція відповідно до покладених на неї завдань здійснює такі повноваження, які можна віднести до сфери забезпечення екологічної безпеки, а саме [4]:

- здійснює превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень;
- припиняє виявлені кримінальні та адміністративні правопорушення;
- вживає заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення кримінального, адміністративного правопорушення;
- вживає заходів для забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях;
- вживає всіх можливих заходів для надання невідкладної, зокрема, домедичної і медичної, допомоги особам, які постраждали внаслідок кримінальних чи адміністративних правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в ситуації, небезпечній для їхнього життя чи здоров'я;
- здійснює контроль за дотриманням фізичними та юридичними особами спеціальних правил та порядку зберігання і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів

та речовин, на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ;

- здійснює у визначеному законом порядку приймання, зберігання та знищення вилученої, добровільно зданої або знайденої вогнепальної, газової, холодної та іншої зброї, боєприпасів, набойів, вибухових речовин та пристроїв, наркотичних засобів або психотропних речовин;

- здійснює контроль у межах своєї компетенції, визначеної законом, за дотриманням вимог режиму радіаційної безпеки у спеціально визначеній зоні радіоактивного забруднення;

- сприяє забезпеченню відповідно до закону правового режиму воєнного або надзвичайного стану, зони надзвичайної екологічної ситуації у разі їх оголошення на всій території України або в окремій місцевості;

- виконує в межах компетенції запити органів правопорядку (правоохоронних органів) інших держав або міжнародних організацій поліції відповідно до закону та міжнародних договорів України.

Треба визнати, що діяльність із забезпечення екологічної безпеки та природо охорони в основному здійснюють патрульна поліція, інші підрозділи превентивної діяльності. Зокрема, певні обов'язки в цій сфері покладені на дільничних офіцерів поліції. Так, вони повинні: захищати інтереси людини, суспільства й держави від суспільно небезпечних діянь і негативного впливу надзвичайних обставин, викликаних стихійним лихом, катастрофами, аваріями, пожежами, епідеміями та іншими надзвичайними подіями; надавати відповідну допомогу природоохоронним органам у вирішенні питань у забезпеченні екологічної безпеки та природокористування на дільниці.

Не треба забувати й про те, що юридичні норми утворюють правову основу державних гарантій, призначених для регулювання повноважень органів поліції із забезпечення екологічних прав людини і громадянина, а саме [6, с. 126]:

1) створення сприятливих умов для постійного користування людиною: а) безпечним для життя навколишнім природним середовищем; б) достовірною екологічною інформацією; в) можливістю відшкодування збитків, спричинених порушенням екологічних прав;

2) охорона екологічних прав від правопорушень;

3) здійснення передбачених законодавством та нормативними актами МВС України дій стосовно відтворення порушених конституційних екологічних прав та відшкодування завданої незаконною дією шкоди.

Отже, можна сказати, що діяльність із забезпечення екологічної безпеки поліція здійснює як безпосередньо, так і опосередковано. Так прикладом безпосередньої участі в охороні навколишнього природного середовища та забезпеченні екологічної безпеки може слугувати діяльність дільничного офіцера поліції із здійснення контролю і обліку об'єктів дозвільної діяльності (наприклад, щодо дотримання особою встановлених

правил перевезення вибухових матеріалів). Щодо опосередкованого способу природоохоронної діяльності поліції, то він здійснюється шляхом надання допомоги державним природоохоронним органам у виконанні ними повноважень у зазначеній сфері.

Слід зазначити, що на сьогоднішній день існує проблема дублювання нормативно-правових актів, що регулюють відносини інститутів державної влади між собою і суспільством взагалі в природоохоронній сфері. Існує неузгодженість дій та змісту повноважень органів виконавчої влади різного рівня у цій сфері. Проте охорона навколишнього природного середовища – комплексна проблема, і вона потребує координації зусиль всіх суб'єктів, їх активної участі у цій важливій справі. Отже, вкрай актуальним, на нашу думку, є необхідність: реформування діючої системи суб'єктів природоохоронної сфери і забезпечення екологічної безпеки; чітке визначення місця та ролі поліції в системі природоохоронних органів та окреслення меж їх компетенції; удосконалення правових засад діяльності органів поліції в природоохоронній сфері із врахуванням загальноєвропейських норм і стандартів; встановлення нових критеріїв оцінки їх природоохоронної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Липкан В. А. *Адміністративно-правове регулювання національної безпеки України* : [монографія] / В. А. Липкан ; Київ. нац. ун-т внутр. справ. – Київ : Текст, 2008. – 440 с.
2. Конституція України : закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // *Відомості Верховної Ради України*. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
3. Улютіна О. А. *Адміністративно-правові засади адміністративно-правової охорони навколишнього природного середовища та природокористування* : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Улютіна Олена Анатоліївна. – Київ, 2011. – 209 с.
4. Про Національну поліцію : закон України від 02.07.2015 № 580-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
5. Про затвердження Положення про Національну поліцію : постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 877 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248607704>.
6. Казанчук І. Д. *Особливості адміністративно-правового механізму реалізації екологічних прав людини та громадянина: аналіз української та міжнародної практики* / І. Д. Казанчук // *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Серія: Право*. – 2012. – № 11 (1000). – С. 121–127.

Одержано 25.04.2016